

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB 1940/2014. számú ügyben**

Az eljárás megindítása, előzmények

Sajtóhírekből értesültem arról, hogy az értelmi fogyatékos gyerekek előkészítő szakiskolai képzése a 9. és 10. évfolyamon 2014 szeptemberétől megszűnik. Mivel azonban a szülők 2014 februárjában értesültek e tényről az iskolától a gyerekeket nem tudták beíratni másik iskolába, ezért az érintett iskolák inkább az egész nyolcadik évfolyammal osztályt ismételtetnek, hogy időt nyerjenek a szülőknek gyermekeik pályaválasztása érdekében. A tudósítás szerint ilyen speciális iskola a fővárosban mindössze 3 van, és az Emberi Erőforrások Minisztériuma azzal indokolta a változtatást, hogy a továbbiakban az integrált oktatást, képzést tartja kívánatosnak nem általános iskolai, hanem középiskolai szinten.

Mindezekre tekintettel az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból vizsgálatot indítottam, amelynek keretében tájékoztatást kértem az emberi erőforrások minisztertől és a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) elnökétől. Munkatársaim két fővárosi oktatási intézményben helyszíni vizsgálatot folytattak.

Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog:* Alaptörvény B) cikk (1) „Magyarország független, demokratikus jogállam.” Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság.
- *A művelődéshez való jog:* „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” [XI. cikk (1)-(2) bekezdés]
- *Fogyatékossgal élők védelme:* „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [XV. cikk (5) bekezdés]

Alkalmazott jogszabályok

- A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.)
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (Nkt.)
- A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (Jat.)
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet

A megállapított tényállás

Az Ajbt. 1. § (2) és (3) bekezdése kiemelt feladatorként nevesíti a gyermekek és a fogyatékossgal élő személyek jogainak védelmét. Ennek keretében kívántam feltárni a speciális szakiskolai képzés megszüntetésének indokát és körülményeit.

Tudomásomra jutott, hogy fogyatékos gyermekek érdekeit szem előtt tartva, és a szülők kérelmére az érintett iskolákba járó jelenleg 8. évfolyamos tanulók a 8. évfolyamot megismétlik, ugyanis a jogszabály változás miatt már nem állt kellő idő a rendelkezésre a továbbtanulási kérelmek benyújtására, a gyermek számára megfelelő középiskola kiválasztására, továbbá a jogszabály változás hatályba lépésekor már zajlott a 2014/2015-ös tanév középiskolai felvételi eljárása.

Megkeresésemben az emberi erőforrások miniszterétől a következő kérdésekre kértem választ:

1. Az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló 2013. CCXLV. törvény 56. § (2) bekezdése a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 97. §-át kiegészítette a (28) bekezdéssel, amelynek értelmében „az értelmi fogyatékos tanulók képességét fejlesztő szakiskola a 13. § (6) bekezdése szerinti előkészítő szakiskolai kilencedik évfolyamot utoljára a 2013/2014. tanévben, tizedik évfolyamon utoljára a 2014/2015. tanévben indíthat.” A jogszabály módosítását megelőzően a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (Jat.) 17. § (2) bekezdése szerinti előzetes hatásvizsgálatot lefolytatták-e és az milyen eredménnyel zárult?

2. A fent idézett rendelkezés összhangban van-e a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmával, hiszen a rendelkezés 2014. január 1-jén lépett hatályba, miközben az a már elindult 2013/2014-es tanvére vonatkozó megszorító rendelkezést tartalmaz?

3. A jogszabályváltozásnak mi volt az indoka, és hogyan vették figyelembe a fogyatékossgal élő tanulók érdekeit, különös tekintettel az érintettek fogyatékossgából fakadó egyedi szükségleteit és igényeiket?

4. Tekintettel voltak-e arra, hogy az új rendelkezés elfogadásának időpontjában már a 2014/2015-ös tanév felvételi eljárása megkezdődött?

5. Milyen intézkedéseket tettek a megszűnő előkészítő évfolyamokon tanulni kívánó tanulók tovább tanulásának biztosítása érdekében, (pl. új férőhelyek, tantermek, iskolák)?

A köznevelésért felelős államtitkár 2014. április 30-án kelt levelében arról tájékoztatott, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók szakiskolája három formában működhet: speciális, készségfejlesztő speciális, és előkészítő szakiskolaként.

A speciális szakiskola a többi tanulóval sajátos nevelési igénye miatt egyúttaladásra képtelen gyermeket készít fel szakmai vizsgára, vagy nyújt részükre a munkába álláshoz és az életkezdéshez szükséges ismereteket.

A készségfejlesztő speciális szakiskola kizárólag a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását.

Az előkészítő szakiskola olyan szakiskola, amelyet kizárólag értelmi fogyatékossgal élő tanulók számára hoztak létre; a nevelés - oktatás kizárólag a 9-10. évfolyamon folyik, ahol a tanuló felkészülhet a speciális szakiskola vagy a készségfejlesztő szakiskola szakképzési évfolyamán történő továbbtanulásra. Az előkészítő szakiskolában nem folyik szakképzés – munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges felkészítés.

A módosítást megelőző szabályozás szerint a speciális szakiskolában a közismereti (magyar, matematika stb.) tantárgyakat tartalmazó 9-10. évfolyam után változó időtartamú, 2-3-4 éves szakképzés – attól függően, hogy az adott intézmény az „alap” kétéves szakképzést hány tanévre adaptálta – következett. A speciális szakiskolákban tehát a szakképzés a közismereti 9-10. évfolyammal együtt – az intézménytől függően – 4-6 év alatt valósult meg. Ez a képzési struktúra 2013 szeptemberétől megváltozott. A 8. évfolyam után a tanulók egy egységes 4 éves szakképzésbe kerülnek – ezen belül integráltan található meg a négy évre elosztva a régi közismereti 9-10 évfolyamos tartalom és a szakképzési tartalom.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a 4 év egy előkészítő évfolyammal egészül ki, így esetükben 5 éves a képzés. Új elem, hogy nem csupán „teljes” szakképesítést lehet szerezni az új képzési szerkezetben, hanem már rész-szakképesítést is. A rész-szakképesítés esetében a képzés összesen két éves, amely tartalmaz szakmai és közismereti tartalmakat is, enyhe értelmi fogyatékos személyek esetében ez ugyancsak egészül egy 1 éves előkészítő évfolyammal.

Az államtitkár álláspontja szerint a megváltozott képzési szerkezet nem csökkentette a tanulók esélyeit, sőt jelentősen bővítette a képzési lehetőségeket.

Ugyanakkor ez a változás kiüresítette az előkészítő szakiskola szakképzés nélküli jogintézményét, így az kifutó rendszerrel kivezetésre kerül.

Az intézmények előtt két választási lehetőség állt – vagy kifutó rendszerrel befejezik előkészítő szakiskolai tevékenységüket, vagy „valódi” speciális szakiskolát, vagy készségfejlesztő speciális szakiskolát indítanak. Az államtitkár véleménye szerint a változást megfelelően kommunikálták, az intézményeket nem érte váratlanul. A szakmai szervezetek is megfelelően informálták az érintett intézményeket, illetve a Köznevelés-irányítási Főosztály is több alkalommal – széleskörű konferencia nyilvánosság előtt – hívta fel a változásokra a figyelmet. Hozzátette, hogy az átalakításokhoz kapcsolódó jogszabály-módosítások is a megszokott protokoll szerint zajlottak. Külön felhívta a figyelmemet arra, hogy a jogalkotó már önmagában a jogszabály-módosítás megszokott protokolljával – a fenti fórumok igénybe vétele nélkül – is eleget tett kommunikációs kötelezettségének. *Az államtitkár fontosnak tartotta megjegyezni, hogy az előkészítő szakiskola jogintézménye az adott tanulók elenyésző számú csoportját érintette.* A készségfejlesztő speciális szakiskolában a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók esetében az előző szabályozási környezetben a közismereti tantárgyakat tartalmazó 9-10. évfolyam után két éves gyakorlati jellegű tevékenységet tartalmazó időszak következett. Ez a képzési struktúra nem változott meg.

A konkrét koncepciót a Nemzetgazdasági Minisztérium készítette el, együttműködve az Emberi Erőforrások Minisztériumával. A vezetői szintű egyeztetést 2013. január 22-én tartották, amelyet további több egyeztetés követett. Az egyeztetések során az érintett intézményeket képviselő szakmai szervezetek képviselői is jelen voltak; első alkalommal 2013. április 30-án tartott egyeztetést.

Az államtitkár utalt továbbá arra is, hogy a helyszíni vizsgálattal érintett iskolák közül a Fekete István iskola a szaktárcával folytatott levezés alapján már 2013 májusában tisztában volt az átalakulás szükségességével, mivel a szaktárca az alábbiakról értesítette: „A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet értelmében a speciális szakiskolai képzés alábbi szerkezetét határozza meg: kötelező 9/E évfolyam után rész-szaképesítés esetén kétéves, szakképesítés esetén négyéves szakmai képzés. E szabály az előkészítő speciális szakiskola fogalmát kiüresíti. A Rendelet a törvényes keretek közt maradt, tekintve, hogy az előkészítő speciális szakiskola létét megalapozó jogszabályhelyek a közoktatásról szóló 1993 évi LXXIX. törvényben hatályukat veszítették, a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény Ön által meghivatkozott 13.§ (6) bekezdése pedig nem lépett hatályba.”

A KLIK elnökének a következő kérdéseket tettem fel:

1. országosan hány iskolában folyik szakiskolai előkészítő képzés?
2. a többcélú intézményekben nem kell felvételizni a középiskolai képzésre, ha a tanuló intézményen belül kíván továbbtanulni, erre tekintettel hány tanuló érintett a jogszabályváltozás miatt;
3. az érintett intézmények mikor, milyen formában értesültek a jogszabályváltozásról?
4. a fenntartó milyen intézkedéseket tett, annak érdekében, hogy az átszervezés minél kevésbé érintse hátrányosan a fogyatékos tanulókat?

A KLIK elnöke 2014. május 14-én kelt levelében kifejtette, hogy a Magyar Közlöny 2013. évi 218. számában, 2013. december 23-án hirdették ki a módosított nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 97. § (28) bekezdését, miszerint az értelmi fogyatékos tanulók képességét fejlesztő szakiskola a 13. § (6) bekezdése szerinti előkészítő szakiskolai kilencedik évfolyamot utoljára a 2013/2014. tanévben, tizedik évfolyamot utoljára a 2014/2015. tanévben indíthat.

Az általános iskola 8. osztályából felvételiző enyhe értelmi fogyatékos tanulók (BNO 70) a speciális szakiskola 9/E. előkészítő évfolyamára nyújthatták be a tanulói jelentkezési lapot. A KLIK a jogszabályváltozásról a KLIK/300/132-2/2014 és a KLIK/300/132-3/2014 iktatószámú levélben tájékoztatta a megyeközponti tankerületeket és az érintett intézményeket.

2014. február 14-én pedig ismételt elektronikus levélben közvetlenül tájékoztatta az előkészítő szakiskolai oktatást folytató intézményvezetőket a Szakképzés- Szervezési Főosztály. 2014. március 14-én a KLIK/300/198-1/2014 iktatószámú levelében kereste meg az Oktatási Hivatal elnökét információt kérve az előkészítő szakiskolai felvételi eljárással kapcsolatban, amelyre a következő választ kapták: „A 2013/2014. tanévi középfokú felvételi eljárás során országosan 84 intézmény 91 feladat ellátási helyén hirdettek meg összesen 136 speciális szakiskola előkészítő évfolyamára vonatkozó tanulmányi területet. A Felvételi Központba 2014. március 20-ig beérkezett tanulói és módosító tanulói adatlapok alapján összesen 1097 felvételi jelentkezés érkezett, ebből a KLIK fenntartásában működik 72 intézmény 79 feladat ellátási helyén 114 érintett tanulmányi területtel.”

Amennyiben a tanuló a jogszabályi változásban érintett egyetlen intézményt jelölt meg beiskolázásaként, abban az esetben 2014. május 5-16 között rendkívüli felvételi eljárás keretében, az általuk választott bármelyik középfokú iskolába egyéni, közvetlen jelentkezéssel az adott intézmény vezetőjével való egyeztetéssel kérheti felvételét. A válaszadás idején rendkívüli felvételi eljárás keretében hat megye és két budapesti tankerület, összesen 15 intézményében segítették 106 tanuló továbbtanulását.

3. A helyszíni vizsgálat tapasztalatai

3.1. *Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Kollégium és Gyermekotthon (1098 Budapest, Friss u. 2.). A vizsgálat időpontja: 2014. április 1.*

Az iskola intézményvezetőjének és helyettesének tájékoztatása szerint az elmúlt egy évben tartott köznevelési konferenciákon az EMMI szakembere már valószínűsítette az értelmi fogyatékos tanulók képességét fejlesztő szakiskolai képzés 9. és 10. évfolyamon való megszüntetését. Januárban szereztek információt, hogy a vonatkozó jogszabályt 2013. december 17-én elfogadták és december 23-án kihírdették. A változás értelmében a következő tanévben 9. évfolyam nem indítható, csak a jelenlegi 9. évfolyamosok léphetnek 10. évfolyamra. A változásról a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ 2014. február 13-án, majd 2014. február 14-én értesítette az érintett iskolákat levélben. Hangsúlyozták, hogy a középiskolai felvételi határidő is 2014. február 14-e volt. Az iskola a szülőket a változásról rendkívüli szülői értekezleten értesítette, ahol közölték, hogy a gyermekük tanulmányait mindenképpen biztosítani fogják. Ennek egyik lehetséges módja, hogy más intézményben keresnek 9. évfolyamon helyet a tanulók számára, vagy szülői kérelemre a 8. évfolyamot a gyermekek megismétlik, függetlenül tanulmányi eredményüktől. A szülők a gyermekeik érdekeit szem előtt tartva az utóbbi megoldást fogadták el. A jelenlegi 9. évfolyam tovább léphet iskolán belül a 10. évfolyamra. Tudomásuk szerint ez a változás a fővárosban 4-5 iskolát érint, kb. 20 tanulóval, amelyből 8 tanuló ebbe az iskolába jár. A vezetőség tervei szerint szeretnének szakképző iskolává válni, ehhez minden feltétellel rendelkeznek, de további két tanteremre lenne szükségük. Az átszervezésre azonban csak május 31-ig van lehetőség és ezen időtartam nem elegendő arra, hogy a működést biztosító Fővárosi Önkormányzat a szükséges költségek fedezetét rendelkezésre bocsássa. Gondot fog azonban okozni, hogy a jelenlegi szakiskolai előkészítő évfolyamok megszűnése miatt a 8. osztályos tanulókat fogadó szakképző iskoláknál bővítésre lesz szükség.

3.2. *Fekete István Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola (1126 Budapest, Orbánhegyi út 7.) A vizsgálat időpontja: 2014. április 3.*

Az iskola intézményvezetője és helyettese elmondta, hogy a budai térség gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézménye 1955-ben alakult. Az intézmény alaptevékenysége: a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok által készített szakértői vélemények alapján történő gyógypedagógiai nevelés-oktatás az intézmény 1-8. évfolyamán, ahol a tanulók az általános iskola általános műveltséget megalapozó oktatása folyik, továbbá a 9-10. évfolyamon ahol a tanulók előkészítő szakiskolai képzésében vesznek részt.

Az iskola törekvése, hogy tanulók az előkészítő szakiskolai évfolyamokon felkészüljenek a felnőtt lét szerepeire. A szakmatanulásra felkészítő előkészítő szakiskola tantárgyi programjában szerepel a pályaválasztásra való felkészítés, és annak segítése.

Az iskola tanulásban akadályozott, autista spektrumzavarral és értelmi sérüléssel diagnosztizált tanulókat lát el. Évfolyamonként egy osztályt szerveznek, így 8 általános iskolai osztály, 2 előkészítő szakiskolai osztály működik. Előkészítő szakiskolai osztályok a 9.-10. évfolyamon működő osztályok, mely, mint előkészítő szakiskola a középfokú iskolák körébe tartozik. Speciális tantárgyai a szakmai alapozás, illetve a pályaorientációs órák. A pályaorientációs órák keretében a tanuló társadalmi integrációját segíti elő. Ez a két év próbálja felkészíteni tanulóinkat a felnőtt életre, a részben önálló életvezetésre. A plusz évek segítik az érési folyamatok teljeseződését. Pályaorientációs órákon elméleti tapasztalatot szereznek a pályaválasztási lehetőségeikről. A szakmai órákon olyan tevékenységeket végeznek, mely a későbbi szakmatanuláshoz szükséges kompetenciáikat fejleszti.

Az iskola tanulói létszáma 97 fő, amelyből előkészítő szakiskolai évfolyamra 23 fő jár, 13 tanuló a 9. évfolyamra, 11 fő (ebből 1 gyerek magántanulóként) pedig 10. évfolyamra, ez utóbbi két évfolyamra 17- 20 éves korú tanulók járnak. A szakiskolába évente 2-3 fő új tanulót tudnak felvenni, mivel az intézményen belül tanulnak tovább általános iskolás tanulók is. A vezető ismerete szerint országosan mintegy 50 helyen folyik előkészítő szakiskolai képzés.

A 2013/2014-es tanév kezdetekor a *tankerület igazgatójához fordultak*, aki levélben kért tájékoztatást a szaktárcától a szakiskolai előkészítő évfolyamokkal kapcsolatos esetleges változásokról, hiszen a következő tanév beiskolázását ennek ismeretében kezdheti meg az iskola. A szaktárca köznevelés-irányítási főosztály vezetőjének válasza szerint az előkészítő szakiskolára vonatkozó szabályokat az Nkt. tartalmazza, a rá vonatkozó kerettantervek pedig továbbra is alkalmazandóak.

Az igazgató ugyanakkor 2014. február 10-én a KLIK szakképzési elnök-helyetteséhez fordult, melyben részletesen feltárta a jogszabály módosításával bekövetkező anomáliákat, a KLIK válaszában 2013. február 13-án csupán a megváltozott Nkt új szabályáról tájékoztatta az igazgatót.

A *szülőket* a változásról a 2014. február 7-én tájékoztatta rendkívüli szülői értekezleten és választa, hogy vagy rövid idő alatt (egy hét) szakiskolát keresnek a gyermek számára, vagy szülői kérelemre a 8. évfolyamot a gyermekek megismétlik, függetlenül tanulmányi eredményüktől. A szülők a gyermekeik érdekeit szem előtt tartva az utóbbi megoldást kérelmezték, amelyet az igazgató engedélyezett. A jelenlegi 9. évfolyam továbbléphet iskolán belül a 10. évfolyamra.

A terveik szerint szeretnének részsakképzésre (irodai asszisztens) vonatkozó engedélyt kapni, a feltételeknek megfelelnek, az alapító-okirat módosítását a tankerülethez továbbították.

Az igazgató a helyszíni ellenőrzéskor munkatársaim rendelkezésére bocsátotta a szaktárca 2013 októberében kelt és a tankerület igazgatójának címzett levelét, amelyet megelőzően a tankerület igazgatója arra kért választ a szaktárcától, hogy az iskola október 15-ei határidőig meghirdetheti-e az előkészítő szakiskolai tanulmányi területeket. A szaktárca válasza szerint az előkészítő szakiskolát, mint szakiskola-típust az Nkt. 13. § (6) bekezdése szabályozza. A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet módosításáig ezen intézmények esetében továbbra is alkalmazhatóak a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról szóló 17/2004. (V. 20.) OM rendelet előkészítő szakiskolákra kidolgozott kerettantervei.

A fenti minisztériumi válasza tekintettel az iskola meghirdette a tanulmányi területeit, majd az erre jelentkező három tanuló által benyújtott felvételi kérelmet a jogszabályváltozás miatt elutasította.

A vizsgálat megállapításai

1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (4) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése leszögezi továbbá, hogy az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.

2. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggérendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, valamint a XV. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 2. § (1) bekezdésének, 70/A. § (1) bekezdésének és 70/F. § (1) és (2) bekezdésének szövegével, akkor abból az állapítható meg, hogy a jelen vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, az egyenlő bánásmód követelménye, valamint a művelődéshez és ezen belül az oktatáshoz való jog tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

Kiemelendő, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

2.1. A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint a Magyarország *független demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság már működése első éveiben elvi élel állapította meg, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára.

Az irányadó alkotmánybíróági tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.¹ A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

2.2. A művelődéshez való jog

Az Alaptörvény XI. cikk (1) bekezdése alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. E cikk (2) bekezdése szerint Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.

A nemzetközi aspektusok kapcsán lényeges a Gyermekek jogairól szóló Egyezmény 4. cikke, amely szerint a részes államok meghoznak minden olyan törvényhozási, közigazgatási vagy egyéb intézkedést, amelyek az Egyezményben elismert jogok érvényesüléséhez szükségesek. Ha gazdasági, szociális és kulturális jogokról van szó, ezeket az intézkedéseket a rendelkezésükre álló erőforrások határai között és szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében hozzák meg. Az Egyezmény 28. cikkében foglaltakat az alábbiak szerint:

1. Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek az oktatáshoz való jogát, és különösen e jog gyakorlásának fokozatos, az esélyegyenlőség alapján való gyakorlása céljából:

- a) az alapfokú oktatást mindenki számára kötelezővé és ingyenessé teszik;
- b) előmozdítják a középfokú oktatás, különböző, mind általános, mind szakirányú formáinak megszervezését, és ezeket minden gyermek számára megnyitják és hozzáférhetővé teszik, továbbá intézkedéseket tesznek az oktatás ingyenességének bevezetésére és szükség esetére pénzügyi segítségnyújtásra;
- c) minden arra alkalmas eszközzel biztosítják, hogy bárki képességeitől függően bejuthasson a felsőoktatásba;
- d) minden gyermek számára nyílttá és hozzáférhetővé teszik az iskolai és pályaválasztási tájékoztatást és tanácsadást;
- e) intézkedéseket tesznek az iskolába járás rendszerességének előmozdítására és a lemorzsolódás csökkentésére.

2. Az Egyezményben részes államok megtesznek minden alkalmas intézkedést annak érdekében, hogy az iskolai fegyelmet a gyermeknek, mint emberi lénynek a méltóságával összeegyeztethetően és az Egyezménynek megfelelően alkalmazzák.

¹ 56/1991. (XI. 8.) AB határozat

3. Az Egyezményben részes államok elősegítik és előmozdítják a nemzetközi együttműködést az oktatásügy területén, különösen annak érdekében, hogy megszüntessék a tudatlanságot és az írástudatlanságot az egész világon, és megkönnyítsék a tudományos és technikai ismeretek megszerzését, valamint a korszerű oktatási módszerek megismerését. Ebben a tekintetben különösen figyelembe veszik a fejlődő országok szükségleteit.

2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élők védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. Cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírószági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybírószág két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybírószág szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel összefüggésben érdemes arra is utalni, hogy az alapvető jogok biztosá számára az ombudsmantörvény immár fontos célként fogalmazza meg a *leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportokhoz tartozó személyek jogainak fokozott védelmét*, ugyanakkor eddig az országgyűlési biztosok – külön törvényi felhívás nélkül is – kiemelt figyelmet fordítottak az ebbe a csoportba tartozók alapvető jogainak a védelmére. A töretlen ombudsmani gyakorlat alapján nyilvánvalóan e személyi körbe tartoznak – különböző okok miatt – a *hajléktalanok, a fogyatékossgal élő személyek, az idősek, a betegek*, ezen belül pedig kiemelten a *pszichiátriai betegek, a fogvatartottak*, továbbá ide sorolhatóak a 18 év alatti *gyermekek*, sőt a 18 év feletti *fiatal felnőttek* is.

A felsorolt egyes társadalmi csoportok más és más okokból (például az egzisztenciális helyzetük, életkoruk, egészségi vagy mentális állapotuk miatt) minősülhetnek veszélyeztetettnek, a közös pont bennük az, hogy helyzetük miatt egyfelől kiszolgáltatottak valamennyi állami, közhatalmi beavatkozással szemben. Másfelől esetükben súlyos és közvetlen következményekkel járhat az is, ha az állam nem tesz eleget egyes alkotmányos feladatainak, a speciális, rászorultakat segítő szabályozás és gyakorlat kialakításával, fenntartásával kapcsolatos kötelezettségeit nem vagy nem megfelelően látja el. Legyen szó ugyanakkor indokolatlan közhatalmi beavatkozásról, vagy éppen állami feladat, kötelezettség elmulasztásáról, az érintettek jog-, illetve érdekérvényesítő képessége minimális.

A jogegyenlőség, az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése és az esélyegyenlőség előmozdításának kötelezettsége, az egyes, kiemelten védett csoportok jogainak megfelelő biztosítása ugyancsak kiemelt fontosságú a foglalkoztatás területén, a munka világában. Az alapvető jogok biztosá minderre, valamint a vizsgálati hatáskör terjedelmére tekintettel az egyenlő bánásmód követelményének előmozdítása érdekében, az egyes védett csoportba tartozó személyek munkavállalásával, munkáltatásával összefüggésben több irányban folytatott átfogó jellegű vizsgálatot.

3. Az ügy érdeme tekintetében

Az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló 2013. CCXLV. törvény 56. § (2) bekezdése a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 97. §-át kiegészítette a (28) bekezdéssel, amelynek értelmében „az értelmi fogyatékos tanulók képességét fejlesztő szakiskola a 13. § (6) bekezdése szerinti előkészítő szakiskolai kilencedik évfolyamot utoljára a 2013/2014. tanévben, tizedik évfolyamon utoljára a 2014/2015. tanévben indíthat.”

3.1. A jogi szabályozás kiszámíthatósága, egyértelműsége és követhetősége a jogállamiság elvéből és a jogbiztonság követelményéből eredő általános alkotmányossági elvárások, amelyeknek különös jelentősége van. Egy új rendelkezés bevezetését megelőzően a Jat. 17. §-a minél megalapozottabb jogszabály előkészítés érdekében nagy hangsúlyt helyez a jogszabályok előkészítése körében a hatásvizsgálatra. A Jat. 17. § (2) bekezdése értelmében a hatásvizsgálatnál vizsgálni kell a tervezett jogszabály valamennyi jelentősnek ítélt hatását, különösen társadalmi, gazdasági, költségvetési hatásait, környezeti és egészségi következményeit, adminisztratív terheket befolyásoló hatásait, valamint a jogszabály megalkotásának szükségességét, a jogalkotás elmaradásának várható következményeit, és a jogszabály alkalmazásához szükséges személyi, szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételeket.

3.2. Abban az esetben, ha a jogalkotó módosítani kíván a szabályokon, hangsúlyozottan irányadónak kell tekinteni a kellő felkészülési idő biztosításával kapcsolatos előírásokat, amelyek egyrészt a Jat. előírásaiból, másrészt a jogbiztonság elvét kifejtő alkotmánybírósági gyakorlatból következnek. A jogalkotás egyik legalapvetőbb követelménye, amelyet a Jat. 2. § (3) bekezdése is tételesen rögzíti, hogy: a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell megállapítani, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a jogszabály alkalmazására való felkészülésre. Az Alkotmánybíróság számos határozatban foglalkozott a kellő felkészülési idő követelményével és azt mondta ki, hogy ennek keretében a jogalkotónak egyrészt kellő időt kell hagynia a jogalanyok számára a jogszabály szövegének megszerzésére és tanulmányozására, valamint az önkéntes jogkövetésre történő felkészüléshez. Lehetővé kell továbbá tennie, hogy a jogalkalmazó szervek is felkészülhessenek a jogalkalmazásra és kellő időt kell biztosítani arra, hogy az adott jogszabály által érintett személyek és szervek eldönthessék, hogy miként alkalmazkodjanak a jogszabályhoz. A kellő felkészülési idő a magyar alkotmányos gyakorlatban alapvetően mérlegelés kérdése, rugalmas és relatív fogalom, azt egyaránt befolyásolja az adott szabályozás tartalma, a megalkotásával kapcsolatos társadalmi érdek, vagy éppen gazdaságpolitikai, szervezési, műszaki szempontok. A jogalkotónak kivételesen arra is van joga és lehetősége, hogy a kihirdetés napján hatályba léptesse a jogszabályt, amennyiben a szabályozási cél másként nem érhető el.

A középfokú iskolai felvételire vonatkozó határidőket a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet szabályozza. E rendelet 32. §-a alapján az oktatási hivatal szeptember 30-áig honlapján közlemény formájában nyilvánosságra hozza az adott tanévre vonatkozóan a középfokú iskolák tanulmányi területeinek meghatározási formáját. A középfokú iskola pedig a tanulmányi területek fő jellemzőit és belső kódjait a fenti közlemény alapján állapítja meg, és *október 15-éig* rögzíti a KIFIR rendszerben. Továbbá a középfokú iskola *felvételi tájékoztatót készít*, és azt a *honlapján nyilvánosságra hozza*, a KIFIR rendszerében *október 31-éig elhelyezi*. A felvételi tájékoztató tartalmazza a középfokú iskola meghirdetett tanulmányi területeinek leírását, felvételi eljárásának rendjét, felvételi kérelmek elbírálásának, rangsorolásának módját, szabályait, a sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő jelentkezőre vonatkozó speciális elbírálási szabályokat és *többek között*, ha a többcélú köznevelési intézmény *az általános iskola feladatai mellett* a gimnáziumi, szakközépiskolai, *szakiskolai feladatok közül legalább egyet ellát*, annak szabályait, *hogy az iskola tanulója milyen, a pedagógiai programban meghatározott feltételekkel léphet a gimnáziumi, szakközépiskolai, szakiskolai évfolyamokra.*

A megállapított tényállás szerint a 2013/2014. tanévben az érintett iskolák 2013 októberében hatályos Nkt. szabályai szerint meghirdették/meghirdethették az előkészítő szakiskola 9. évfolyamát. Ugyanakkor az előkészítő szakiskola 9. évfolyamának megszüntetését előíró jogszabályt 2013. december 17-én fogadták el és december 23-án hirdették ki, majd 2014. január 1-én hatályba lépett.

Az államtitkár véleménye szerint a változást megfelelően kommunikálták, az intézményeket ez nem érte váratlanul. A szakmai szervezetek is megfelelően informálták az érintett intézményeket, illetve a Köznevelés-irányítási Főosztály is több alkalommal, széleskörű konferencia-nyilvánosság előtt hívta fel a változásokra a figyelmet. A jogállami garanciák kapcsán lényeges, hogy az Alkotmánybíróság már 1992-es alaphatározatában elvi élel mutatott rá arra, hogy a minisztériumi, egyéb központi állami szervektől származó, jogi iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, iránymutatások, útmutatók, állásfoglalások és *egyéb informális jogértelmezések, amelyek nem a jogalkotási törvény garanciális szabályainak betartásával kerülnek kibocsátásra, sértik a jogállamiság alkotmányos követelményét, így az ezekkel való irányítás alkotmányellenes.* Az ilyen jogi aktusok jogbizonytalanságot teremtenek, kiszámíthatatlanná teszik a jogalanyok, a jogalkalmazó szervek magatartását. Bár a bennük foglalt jogértelmezésnek, jogalkalmazási szempontnak semmiféle jogi ereje, kötelező tartalma nincs, miután az államigazgatás központi szervei bocsátják ki, alkalmasak arra, hogy a címzetteket megtévesszék, s a címzettek kötelező előírásként kövessék azokat. Az pedig, hogy jogilag nem létező, semmis aktusok alakíthatják a gyakorlatot, alkotmányosan tarthatatlan és megengedhetetlen.²

Egy jogi norma szövegére, (vö. törvényre) vonatkozó módosítási javaslat kidolgozása majd annak a jogalkotó elé terjesztése, valamint az erről szóló szaktárcai tájékoztatás az oktatási intézmények részére önmagában nem változtatja meg a tényleges jogszabályi rendelkezést, ezért ez a jogalkalmazókra nézve joghatást sem vált ki. Mindezzel összefüggésben az oktatási államtitkárság azon hivatkozása, miszerint az iskoláknak a szaktárcától kapott információk (konferenciák, levelek) alapján már jóval korábban tudomása volt a változásokról, alkotmányossági szempontból nem fogadható el.

Mindezekre tekintettel álláspontom szerint az Nkt. 2013. december végén elfogadott módosítása, és annak 2014. január elsején való hatályba léptetése a jogállamiság elvét és az abból következő jogbiztonság követelményét sértő helyzetet teremtett. A módosítás ugyanis nem volt összhangban a középfokú iskola felvételire vonatkozó szabályaival, a megkezdett felvételire vonatkozóan hatásában visszamenőleges alkalmazási helyzetet eredményezett. A jogalkotó sem az érintett tanulók, sem szüleik, sem a jogalkalmazó iskolák számára sem biztosította a megváltozott körülményekhez szükséges minimális felkészülési időt sem, a jogszabály tervezett módosításaival kapcsolatos előzetes informális szaktárcai tájékoztatások pedig az iskolák gyakorlatában további bizonytalanságot idéztek elő.

3.3. A sajátos nevelési igényű tanulók oktatása

Az Nkt. rendszerében a gyermekek, tanulók egy része kiemelt figyelmet igényel. A kiemelt figyelem azt jelenti, hogy az e körbe tartozók sajátos tulajdonságuk, helyzetük, állapotuk miatt az átlagostól eltérő foglalkozást, figyelmet, speciális szakértelmet, eszközöket és felszerelést igényelnek. E csoport alcsoportjába tartoznak azok a gyermekek és tanulók, akik számára egyben különleges bánásmódot is szükséges biztosítani. Ide tartoznak a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók, akik a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdenek.

² Lásd a 60/1992. (XI. 17.) AB határozatot, hivatkozik az elvi jellegű megállapításra a későbbiekben a 45/2001. (XI. 17.) AB határozat és a 33/2008. (III. 20.) AB határozat.

Az Nkt. 47. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásánál a szakértői bizottságnak kiemelkedő szerepe van, hiszen az általa kiadott szakvélemény alapján van mód a sajátos nevelési igényű tanulók számára a megfelelő, speciális szakértelemmel és felszerelésekkel rendelkező iskola igénybevételére, továbbá ez határozza meg a tanuló számára biztosítandó speciális pedagógiai ellátást. Ebből következően a szülő iskolaválasztási joga is korlátozott, mert csak azon intézmények közül választhat, amelyek rendelkeznek a sajátos nevelési igényhez szükséges szakmai, személyi és tárgyi feltételekkel. *A fentiekből az is következik, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek szülője számára az átlagosnál nagyobb jelentősége, hogy gyermeke számára a legmegfelelőbb feltételekkel rendelkező nevelési-oktatási intézményt választhassa meg.*

Az Alaptörvényből következik, miszerint a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* alapján a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. Figyelemmel voltam arra is, hogy a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében született meg a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.), amelynek alapelvei a teljes jogrendszer tekintetében érvényes, így a köznevelés rendszerében is. Fontos kiemelni azt is, hogy a fogyatékossgal élő tanulók egyedi igényeinek és szükségleteinek feltérképezése kiemelt fontossággal bír különösen egy az életüket – mind a tanulóra, mind a szülőre nézve – meghatározó döntésre kihatással lévő jogszabály módosítása esetében. Az érintett tanulók tanuláshoz való jogának gyakorlását, az iskolaválasztással kapcsolatos döntés meghozatalát ugyanis jelentős mértékben meghatározza az iskola hozzáférhetősége, elérhetősége, az iskolának az egyes fogyatékosági csoportokhoz igazadó személyi és tárgyi feltételeinek megléte, továbbá a személyiséghez kapcsolódó képzés jellege és minősége.

A Fot. 2. §-ának (5) bekezdése kimondja, hogy az állam köteles gondoskodni a *fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről*, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban. Továbbá a 3. §-a rögzíti azt is, hogy a fogyatékos személyek az őket mindenki mással egyenlően megillető jogaikkal állapotukból fakadóan kevéssé tudnak élni, ezért indokolt, hogy *minden lehetséges módon előnyben részesüljenek.*

Az egyenlő bánásmód követelménye pedig nemcsak azt kívánja meg, hogy az érintettek, így jelen esetben az oktatás feladatainak végrehajtásában közreműködők tartózkodjanak minden olyan magatartástól, amely bizonyos tulajdonságok alapján egyes személyeket hátrányos helyzetbe hoz, hanem olyan pozitív intézkedéseket is, amelyek lehetővé teszik az egyén helyzetéből adódó hátrányok csökkentését.

Összességében megállapítható, hogy a kialakult helyzet, a jogszabály-előkészítése és elfogadása során a jogalkotás garanciális alapjogi elveinek, így különösen a kellő felkészülési idő biztosításának figyelmen kívül hagyása a speciális érintetti kör és élethelyzet okán a középfokú oktatásban való részvételhez való jogával, az egyenlő bánásmód követelményével és a fogyatékossgal élő személyek jogainak kiemelt védelmével összefüggő visszasságot okozott, a jogsérelem közvetlen és súlyos veszélyét idézve elő.

A KLIK elnöke tájékoztatót, hogy az érintett tanulók továbbtanulását a szülők kérésére évfolyamisméltással, illetve rendkívüli felvételi eljárás keretében oldották meg. Erre tekintettel a tanulmányok folytatásával összefüggésben intézkedést nem kezdeményeztek.

Fontos megjegyezni azt is, hogy időközben újabb jogszabályváltozás következett be, mellyel a vizsgálat tárgyát képező jogi anomália feloldásának egyik lehetséges és igénybe vett módját a jogalkotó 2015. január 1-jével megszüntette.

Ugyanis míg korábban lehetőség volt a felsőbb évfolyamokon is a sikeresen befejezett iskolai évfolyam szülői kérelemre való megisméltésének, erre a jövőben nem ad lehetőséget az Nkt. 57. § (1) bekezdése.³ *A törvényhez fűzött indoklás szerint „nem indokolt az első évfolyamnál magasabb, eredményesen elvégzett évfolyamok megisméltését lehetővé tenni a későbbiekben. Nem is élnek jellemzően ezzel a lehetőséggel a szülők, ugyanakkor egyes esetekben visszaélésekre adhat alapot, hiszen a jelenlegi szabályozás alkalmas lehet lefékezni a tanuló előrehaladását szülői kérésre adott évfolyamokon, ugyanakkor mindez nem garantálja magasabb tudásszint elérését számára.” E jogszabályváltozás a vizsgált ügy fényében aggodalomra adhat okot, különös tekintettel arra az esetre, amikor a középiskolás tanulók bármely okból felmerülő szándék alapján iskolát szeretnének, vagy kénytelenek váltani.*

Intézkedéseim

Az Ajb. 32. § (1) bekezdése alapján, a vizsgálatom során érintett alapjogokkal összefüggő visszasságok jövőbeni bekövetkezése lehetőségének megelőzése érdekében felkérem az *emberi erőforrások miniszterét*, hogy a tárca jogalkotással összefüggő szakmai tevékenysége során hangsúlyosan legyen figyelemmel a garanciális elvek érvényesülésére.

Budapest, 2015. március

Székely László sk.

³A tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Az iskola igazgatója a szülő kérésére legfeljebb egy alkalommal engedélyezheti az iskola első évfolyamának megisméltését, akkor is, ha a tanuló az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Ebben az esetben csak a megisméltelt évfolyamról kap bizonyítványt a tanuló.